

ישיבות דחופות של מפקדת אצ"ל כדי להסיר את הצעתו של מרידור מעל סדר היום.

פרשת "ההשתלטות" על גשר אלנבי דומה דימיון מפתיע לפרשת "המצאה" המיסתורית, ואילו ועדת החקירה לעניין רצח ארלוזורוב, שיש בה כדי להסיט את תשומת-הלב ממרידור, נראית באור חדש לגמרי לאור הצעת החיסולים של מרידור. שער-פיו עותו של לביעמי לא זכתה להתנגדותו הנחרצת של מפקדי אצ"ל מייד כשהודלתה.

מרידור אהב כנראה לברוח לא פחות מכפי שהוא אהב להיתפס. הסטטיסטיקה מוכיחה זאת. מרידור היה ללא ספק אלוף הבריחות ממחנות המעצר הבריטיים: לא פחות מחמש פעמים הצליח להימלט מן המחנות, ופרשיות אלה מתוארות בהרחבה בסיפור ארוכה הדרך לחירות. אך כדי לברוח חמש פעמים, היה עליו גם להיתפס חמש פעמים. מנהיג אצ"ל, מנחם בגין, שהבריטים חיפשו אחריו הרבה יותר מאשר אחרי מרידור, אומנם לא הצליח להימלט בעולם — אך גם לא נתפס עליידי ה-שילטונות הבריטיים אפילו פעם אחת.

כישרון לגייס

כספים

תקופת המדינה מצאה את מנהיג אצ"ל לשעבר מחוסר עבודה. המימסד של מפא"י, בחוש הבריאי שלו, החליט לטפח את מרידור, והעסק הראשון של איש העסקים הטרי מאפיין את דרכו ה-עיסקית לכל אורכה.

מרידור ייסד את חברת אינקודה, החברה פעלה בחבש, שם נשחט הבקר המקומי, כדי להביאו לישראל. החברה נוסדה ב-1951, אך חלפו שם שנתיים עד שהיה צורך בהתערבות ממשלתית כדי להצילה מפשיטת רגל. ממשלת ישראל קנתה מחצית מן המניות. זה לא הועיל לזמן רב: כעבור שלוש שנים היה על הממשלה לקנות גם את החצי השני — אך החברה הושארה בניגודו של מרידור.

עיסקה זו מאפיינת את דרך-ההימורים העיסקית של מרידור מאז ועד עתה. הי רעיון נראה טוב: תקופת הצנע בישראל, כאשר מיטפחות קיבלו מאות-גרמים מעטות של בשר לשבוע על פי תלוישים. נראתה מתאימה במיוחד ליבוא בשר. בחבש אפי שר היה לקנות בשר בנול, והדרך ליש-ראל, דרך ים סוף, אינה ארוכה. אך הניהול העיסקי היה כושל, וגם הצנע לא נמשך זמן רב. המימסד של מפא"י חש בפעם הראשונה — כפי שעשה אחר-כך שוב ושוב — להצלת היבואן בעל החזון מפשיטת-רגל מוחלטת, אך השאיר בידו את ניהול החברה.

ב-1959 היתה עדיין אינקודה קיימת ופעילה, ובמהלך מפתיע ואופייני ניסה מרידור למכור בשר מתוצרתו לצבא הי-מצרי. בסופו של דבר לא יצאה העיסקה לפועל. יתכן שלמצרים נודע משהו על איכותו של הבשר המשוקת אינקודה.

אינקודה היוותה הכנה מתאימה מאוד לפרשת החברה הימית להובלת פרי מרי-דור הסתבך בדרך בכמה פרשיות שוליות, כמו ההמלצה שהמליץ לגדל כותנה בחבש באיזור ביצות, שמרידור ביקש להפנות אליו את הגילוס הכחול כדי להשיג מים נוספים, וגם לפגוע באותה הזדמנות ב-מצריים. מרידור גם עמד לייסד חברת-דיג לציד דגי טונה בים סוף, יחד עם איש עסקים מפולפל אחר, מאיר הלוי.

כעבור שנים הקים מרידור חברת-דיג משלו, שבה העניק במשך זמן מה משרד למשה דיין, ואחר-כך לעזר וייצמן, כשהיו בגלות פוליטית.

היה זה פינחס ספיר שסייע ליעקב מרי-דור ולקברניט מילה ברנר להקים את החברה הימית להובלת פרי — הרפתקת הענק של המהמר מרידור. לכל אורך דרכה קנתה חברה זו אוניות ומכרה אותן, בדרך כלל בלי שום השקעה מכספם של בעלי-החברה. למרידור ולשותפו היה כישרון מיוחד לגייס כספים מהיודים תמימים ב-מכסיקו או במקומות אחרים, להשיג את ביטחונותיה של ממשלת-ישראל, ולעסוק הרבה יותר בסחר אוניות מאשר בהשטתן, והרבה יותר בעיסקות פיננסיות מסובכות מאשר בסחר בסחורות של ממש.

גם במיקרה זה הסתיימו ההימורים של מרידור כפי שהם מסתיימים בדרך כלל — בחשיפת הבלוף. היום משועבדים כל נכסי החברה הימית להובלת פרי לבנק אמריקאי. אחת הפרשיות המעניינות, במיקרה זה, היא פרשת חשבון הבנק השוויי-צי של שרה-העל לענייני כלכלה, שנחשפה

עליידי העולם הזה (2146) ב-1978.

באוגוסט 1973 נחשבה החברה הימית כאחת מחברות-הספנות הגדולות והמצלי-חות בעולם. ברשות החברה היו אופציות לרכישת מיכליות-ענק, הלהיט העונתי של עולם הספנות באותם ימים. שנוקק לאוניות מסוג זה, העוקפות את כף-היתיקווה הטובה והפוסחות על תעלת סואץ החסומה.

מרידור הציע אז עיסקה מפתה לבנק דה לה קומרט קונטיננטל שבז'נבה: הבנק ילווה לאיש העסקים שניים וחצי מיליון דולר. מרידור יקנה בכסף זה מניות של החברה שלו עצמו, וכך יעלה באופן מלא-כותי את מחירו של המניות שבידו. את המניות שירכוש יפקיד הלווה הישראלי בבנק כערבות להלוואתו. העיסקה נראתה מבטיחה, אך הבנק החליט להפקיד בידי מרידור רק מיליון וחצי דולר, והיתנה עימו תנאי: שבכל פעם שיירד ערך המניות המופקדות בכספותיו מסכום זה, ישלש מרידור את ההפרש.

מרידור הסכים, ונפתח על שמו חשבון בבנק. החשבון נשא את המימסד 29913. מרידור נולד ב-29.9.1913. הוא בחר מיס-פריחשבון שקל לזכרו.

גם הבנק וגם מרידור זכרו את מיספר החשבון הזה לזמן רב. תחילה התנהל הכל כשורה. ערך המניות עלה כתוצאה מההורמה הפתאומית. אחר כך התחילו הבעיות, ושער מניות החברה הימית ל-הובלת פרי התחיל לרדת מטה-מטה. מרי-דור נאלץ להשליש מדי פעם סכום כסף בבנק, להבטחת ערבותותיו — עד שלא היה לו די כסף כדי לעמוד בהתחייבויותיו. בנקים שווייציים נוטים להיות קפדניים מאוד באשר לכספים שחבים להם — הרבה יותר קפדניים ממשלת-ישראל. הבנק השווייצני בחר בצעד מביך מאוד למרידור.

הוא הגיש נגדו תביעה בישראל, ולא בשווייץ. למיקום היתה חשיבות, משום שלמרידור לא היה נוח שיתגלה כי יש ברשותו חשבון בבנק זה. זו היתה עבירה פלילית חמורה לפני המהפך של שימחה ארליך. רבין שילם בכיסאו על חטא זה, ואולי גור בכך את גורלו של המערך כולו ב-1977. במרידור איש אינו מעז לגעת. הוא עומד, כנראה, מעל לחוק הישראלי. הרבה מעליו, וההסברים הדחוקים שמסר בפרשה זו הספיקו.

הסתבכויות החברה הימית להובלת פרי לא הפריעו למרידור לחזור אל הימורים בענף הבשר. הפעם הרחיק עד לאוסטרליה, בכספי משקיעים יהודים-מכסיקאיים קנה מרידור שלוש חוות גדולות. הרעיון היה ציוני-פטריוטי מאוד. לגדל בקר באוסטר-ליה כדי לייבא בשר לישראל. בסופו של דבר משוק הבשר — עד כמה שהוא קיים — לארצות-הברית דווקא, ואילו המשקיעים המכסיקאים התמימים עדיין רודפים אחרי שרה-העל לענייני כלכלה ב-ישראל, כדי שיהזיר להם את כספם.

עיסקת "רסקו"

ועסקים פרטיים

אך מאז הוקמה ממשלת הליכוד, גילה מרידור שכדאי לו לעשות עס-קים גם בתוך גבולות ישראל. מידת ההימור בעסקים אלה קטנה, משום ששרי הליכוד אהבים לעזור למרידור, אך הוא מפצה את עצמו: ככל שמידת ההימור קטנה יותר, גדולים יותר הרווחים הבטוחים, ועיסקת רסקו היא הוכחה לכך. בתום משאומתן ממושך ומייגע, שבו הובהר באמצעים שונים לכל מתחריו של

מרידור שהעיסקה לא כדאית להם, הסכימה הסוכנות שבשליטת הליכוד למכור את חברת הבנייה רסקו לקבוצת אנשי-עסקים שבראשה עמד השר מרידור. רסקו נקנתה במחיר 9.4 מיליון דולר, ואחר-כך קיבלה קבוצת מרידור הנחה, משום ששילמה ב-מוזמן. העיסקה נחתמה באוגוסט 1981. חלפו רק חודשיים — וקבוצת מרידור מכ-רה מחצית ממניות רסקו לקבוצת אילני-הון דרום-אפריקאיים 8.4 מיליון דולר. כיצד הוכפל ערכה של רסקו בתוך תקופה כה קצרה? התשובה אינה מסובכת. לשר מרידור יש שותף פוליטי ותומך חשוב. זהו השר דויד לוי, שרה-השיכון. משרד-השיכון נתן לאחת מחברותיו של מרידור חוזה לבניית 5000 דירות במשך חמש שנים. החוזה הזה הועבר לרסקו — והכפיל את ערכה.

עיסקה זו היתה קשורה בהמצאה "מפת-כנית" אחת של מרידור: שיטה חדשה של ייצור בתים טרומיים. כדי לטפח אותה קיבל עזרה נדיבה מידי ממשלת ישראל — אך עד היום לא יוצרו הבתים. פרט פיקנטי: בזיקה לבתים טרומיים יש דמיון בין מרידור ודני ברמן, שגם הוא עסק, כביכול, בבתים מחקפלים" (ראה עמוד 81).

כל השערוריות האלה מחוזרות לעומת השערוריות הגדולה מכולן — שאיש העס-קים מרידור הוא שרה-העל לענייני כלכלה, אך לא יותר, ככל הידוע, על עסקיו המגוון-נים ועל חברותיו, כפי שמורות תקנות ועדת אשר.

בניגוד לסודיות שבה נהג מרידור באשר להמשך בעלותו על החברות האחרות, לא הסתיר את עניינו בחברת גז-און ששקדה על פיתוח המצאתו המיסתורית והמהפכ-נית. זה היה, ללא ספק, ההימור הגדול ביותר. זוהי ללא ספק גם הנפילה הגדולה ביותר של יעקב מרידור. קשה להאמין שהוא יוכל להמשיך ולכהן בתפקידו אחרי שהבטיח בצורה מפורשת כי אם יתברר שאין ממש בהמצאה — יתפטר. האם הוא עדיין מאמין? שרמה פרנקל

